

FRA STEREOTYPI TIL PARABOL

– en fortelling om samisk
samtdskunst

STEREOTYPIIJA RÁJIS PARABOLA RÁDJAI

– muitalus sámi otnášdáidaga
birra

Artikkelforfatter / artihkalčáli: Hanna Horsberg Hansen, kunstviter

Oversettere / jorgaleaddjit: Tor Magne Berg, Rolf Olsen

På midten av 1970- tallet skjedde noe som fikk store konsekvenser for samisk samtidskunst i årene som fulgte. Fem samiske kunstnere ble invitert av Norsk kulturråd til å lage utkast til utsmykking av Láhpoluoppal skole. Iver Jåks, som allerede var en etablert kunstner, var konsulent for kulturrådet og initiativtaker overfor de fem unge.

De fem var Ingunn Utsi, Aage Gaup, Synnøve Persen, Josef Halse og Maja Dunfjeld. Utsi, Gaup, Persen og Halse var alle kunststudenter. De hadde bakgrunn fra Finnmark. Maja Dunfjeld var formingslærer og bodde i Snåsa. Utsmykkingen består av fire relieff og en billedvev i korridoren som går tvers gjennom bygningen, og ett relieff i forlengelsen av korridoren i et utendørs leskur.

Relieffene innendørs er figurer

meislet ut på hvitslemmet lecavegg. Synnøve Persen har laget et felt med fisker. Ingunn Utsi har laget et rypepar. Aage Gaup har laget to relieffer; ett av en sverm med udefinerte individer, ett med to reinflokker som beveger seg hver sin vei. Motivet i Maja Dunfjelds billedvev er landskap og dyr i Láhpoluoppal. Josef Hales relieff utendørs består av horisontalt monterte former i tre på lecaveggen. Sammen danner formene en stor sirkel.

Dette kollektive verket kan leses på mange måter. Hvis man legger den tradisjonelle, historiske lesningen av samisk kunst til grunn, ser man at relieffene har sine forbilder i helleristninger og rissinger både når det gjelder motiv og teknikk. Med en kunsthistorisk tilnærming kan man se et billedprogram som viser den bibelske skapelsesberet-

ningen. Her kommer vi inn i skapelsesberetningen tredje dag da tørt land og vegetasjon ble skapt, som i Maja Dunfjelds billedvev. Fjerde dag ble sola skapt. Den kan vi finne i Josef Hales sirkelform. Femte dagen ble fiskene og fuglene skapt, sjette dagen dyrene og på samme dag menneskene.

Hvis vi setter verket i en samisk kontekst kommer helt andre betydninger til syne. Fisk, fugl, rype, rein og natur kan vise til det profane; samisk hverdagsliv og næringsutøvelse. Da blir den lokale konteksten og selve bygningen som utsmykkes også viktig. Da kommer den politiske latensen som lå til grunn for det samepolitiske opprøret som både skolen og kunstnerne var en del av fram. Flere av motivene kan dessuten vise til samiske opprinnelsesmyter og epistemologi. Sola

1970- logu gaskkamuttos juoga dáhpáhuvai mii šattai viidát váikkuhit dasmaŋŋásaš jagiid sámi otnášdáidagii. Norgga kulturráđđi bovdi vihtta sámi dáiddára ráhkadit Láhpoluobbala skuvlla čijaheapmái álgoárvalusa. Ivvár Ivvár (Iver Jåks), guhte jo lei sajáiduvvan dáiddár, lei kulturráđđi konsuleanta ja dat guhte dagai álgaga duon viđa nuora dáiddárii.

Dat viđas ledje Ingunn Utsi, Aage Gaup, Synnøve Persen, Josef Halse ja Maja Dunfjeld. Utsi, Gaup, Persen ja Halse ledje buohkat dáiddastudeanttat. Sin duogáš lei Finnmárkkus. Maja Dunfjeld lei hábmemoahpaheaddji ja orui Snoasas. Čijaheapmái gulle njeallje relieffa ja okta govvagođa, mii galggai leat váccáhagas mii ollá vistti čađa, ja okta relieffa galggai leat váccáhaga guhkádusas mii lei olggobealde

suodjeráhkadusas.

Siskkoabealde relieffat ledje dakár hámit mat ledje čullojuvvon vilggodahttojuvvon leca-geđggiin ráhkaduvvon seaidnái. Synnøve Persen lea ráhkadan oasi mas leat guolit. Ingunn Utsi lea ráhkadan rievssatpára. Aage Gaup lea ráhkadan guokte relieffa, nubbi čájeha čilgekahtes oktagasaid joavkun, nubbi fas guokte čorraga mat mannet goabbat guvlui. Maja Dunfjelda dahkan govvagođa čájeha Láhpoluobbala eanadaga ja fuođđuid. Josef Halse dahkan relieffa, maid son lea olggobeallai monten leca-geđggiin ráhkaduvvon seaidnái, leat láskkonjuolga montejuvvon muorrahámit. Ovttas hámit dahket stuorra rieggá.

Dán oktasáš ráhkadusa lea vejolaš dulkot mángga láhkai. Jos sámi dáidaga árbevirolaš, historjjálaš

dulkonvuohki biddjojuvvo vuodđun, de lea vejolaš oaidnit ahte relieffaid ovdamállat leat báktesárgumat ja -čuollamat sihke motiivva ja tekniikka dáfus. Dáiddahistorjjálaš lahkananvugiin lea vejolaš oaidnit govvaprográmma mii čájeha biibballaš sidnádusmuitalusa. Dás mii joavdat sidnádusmuitalusa goalmát beaivái, dallego goike eatnamat ja šattut sidniduvvojedje, maid Maja Dunfjelda govvagođa čájeha. Njealját beaivvi sidniduvvui beaivváš. Dan mii gávdnat Josef Halse dahkan rieggás. Viđat beaivvi sidniduvvojedje guolit ja lottit, guđat beaivvi fuođđut ja olbmotge seammá beaivvi.

Jos mii bidjat ráhkadusa sámi oktavuhtii, de ihtet áibbas eará mearkkašumit. Guolit, lottit, rievssahat, bohccot ja luondu sáhttet čujuhit máilmmálašvuhtii; sámi

i Josef Halses relieff kan vise til myten om samene som etterkomere av solens sønn som giftet seg med jettedatteren. De får den første reinflokken i medgift fra sola. Landet de skal til, Sápmi, er laget av gull og sølv. Elvene der er fulle av fisk. Både rein, fisk og ryper er ofte antropomorfe figurer i samiske fortellinger, og rypa er flittig brukt som metafor for kvinnelig skjønnhet i joiketekster. Hvis vi leser verket slik, ser vi at dyrene, sola og naturen på veggene kan bety noe mer enn en illustrering av profane sider ved samisk næringsutøvelse. I tråd med den politiske konteksten for selve skolebygningen kan vi da se at utsmykningen er en måte å hevde samisk identitet og stolthet på gjennom egne opprinnelsesmyter, metaforer og mytologi. Resultatet av de fem kunstneres

arbeid er altså et mangetydig kunstverk. Like viktig var kanskje møtet mellom dem, og de konsekvensene det fikk. Tre av kunstnerne som samarbeidet i Láhpoluoppal Aage Gaup, Synnøve Persen og Josef Halse fortsatte samarbeidet, og etablerte i 1978 en samisk kunstnergruppe som kalte seg Masigruppen. Kunstnergruppa fikk lokaler i Máze, ei lita bygd nord for Kautokeino, hvor den første demonstrasjonen mot utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget ble arrangert på begynnelsen av 1970-tallet. I det samepolitiske opprøret som utviklet seg under demonstrasjonene ble kunstnerverkstedene i Máze et senter og samlingspunkt for både politisk og kunstnerisk aktivitet. De andre medlemmene i gruppa var Hans Ragnar Mathisen, Trygve Lund Guttormsen, Ranveig Persen og Berit

Marit Hætta. Britta Marakatt Labba ble tilknyttet gruppa i 1980. Gruppas aktivitetsnivå var høyt. Høsten 1978 hadde de ei utstilling på Galleri Alana i Oslo. I februar 1979 åpnet de en kollektiv vandreutstilling på De Samiske Samlinger i Karasjok. Derfra vandret den til Lakselv, Hammerfest, Máze, Kautokeino og Alta. I flere av bildene er motivet landskap. Det er imidlertid ikke lenger en skapelsesberetning som visualiseres, slik som i Láhpoluobbal, det er forsvaret og romantisering av eget land og vann disse bildene kretser rundt. Det er ikke spor etter pre-samiske helleristninger eller samisk mytologi. Utstillinga til Samisk Kunstnergruppe fra 1979 er heller et kollektivt uttrykk for kunstnerens engasjement i den samepolitiske bevegelsen og Altakampen. Landskapet som

árgabeaivái ja ealáhusdoaimmami. Dalle šaddá maid báikkálaš gullevašvuotta ja ieš ráhkadusa čijaheapmi deatalažžan. Dalle boahťá oidnosii dat politihkalaš čiegusvuotta mii lei sámpolitiikalaš vuostálastima vuodđun, dan mas sihke skuvla ja dáiddárat ledje mielde. Arvat motiivvat sáhttet vel čájehit sámi myhtaid álggu birra ja epistemologiija. Beaivváš mii lea Josef Halse dahkan relieaffas, sáhttet čujuhit myhtii mii lea sámiid birra, ahte leat beaivváža bártni maŋisboahhtit, su guhte náitalii jiehtanasnieiddain. Sii ožžot vuosttamuš boazočorranga náittosskeanġan beaivvážis. Eana masa sii leat mannamin, Sápmi, lea gollis ja silbbas ráhkaduvvon. Jogain leat guolit dievva. Sihke bohccot, guolit ja rievssahat leat dávjá antroporfalaš dahje

olbmohápmásaš sivdnádušat sámi muitalusain, ja rievssat lea viššalit geavahuvvon metaforan dahje govvan nissonolbmo čábbodagas juoiganteavsttain. Jos mii dulkot ráhkadusa nu, de oaidnit ahte fuodđut, beaivváš ja luondu sáhttet leat juoga eambbogo govat máilmmálaš áššiin sámi ealáhusdoaimmamis. Ieš skuvlavistti politihkalaš konteavstta mielde mii dalle sáhttit oaidnit ahte čijaheapmi lea vuohki mo čuoččuhit sámi ihčodaga ja rámisvuoda sámiid iežaset sivdnáduša álggu myhtaiguin, metaforaiguin ja mytologiijain. Dan viđa dáiddára barggu boadus lea nappo dalle dakár dáiddabargu mas leat máŋga mearkkašumi. Seamma deatalaš lei várra sin deaivvadeapmige, ja dan deaivvadeami váikkusat. Golmmas dain dáiddáriin guđet ovttas

barge Láhpoluobbalis, Aage Gaup, Synnøve Persen ja Josef Halse, jotke bargguset, ja jagi 1978 sii vuodđudedje sámi dáiddárjoavkku man namman šattai Mázejoavku. Dáiddárjoavku oaččui bargolanjaid Mázes, unna gilážis Guovdageainnu davábealde, ja das dat lágiduvvojdedje vuosttamuš vuostálastimat Álttá-Guovdageainnu eanu báddadeapmái 1970-logu álgogeahčen. Sámpolitiikalaš vuostálastimiin mat čuožžiledje dain miellačájehemiin Máze dáiddárbájit šadde politihkalaš ja dáiddalaš doaimmaid guovddážin ja deaivvadanbáikin. Joavkku eará lahtut ledje Hans Ragnar Mathisen, Trygve Lund Guttormsen, Ranveig Persen ja Berit Marit Hætta. Britta Marakatt-Labba searvvai jovkui jagi 1980.

tema blir en metafor både for det politiske forsvaret av rett til land og vann og det idylliske, romantiske Sápmi.

Den samepolitiske bevegelsen hadde store mål. De ville skape en ny nasjon, Sápmi, men de ville også skape et nytt samisk selvbylde, nye samiske identiteter. Samer kunne være hvem som helst – men ikke hvem som helst kunne være same. Medlemmene av Samisk Kunstnergruppe var typiske representanter for en slik samiskhet. I sin kunstneriske praksis kunne de re-artikulere og oversette elementer som verken tilhører ”oss” eller ”de andre”. Samtidig stilte de spørsmålstegn ved de tradisjonelle oppfatningene og stereotypiene omkring samisk kunst. Disse oppfatningene gikk ut på at samisk kunst hadde en opprinnelse og historie

forskjellig fra annen kunst, og at samtidskunsten var en hybrid av det gamle, opprinnelige, tidløse og det moderne vestlige. Mange hevdet at samisk kunst måtte ta utgangspunkt i duodjitradisjonen for å kunne kalle seg samisk kunst. Noen samiske kunstnere har arbeidet utfra en slik oppfatning, men mange av kunstnerne etter 1970-tallet har ikke forholdet seg til en slik kunst-forståelse og forsynt seg fritt av hele verdens kunstneriske uttrykk. I likhet med annen samtidskunst er også den samiske samtidskunsten utforskning av og kommentarer til kunstnerens identitet heller enn et uttrykk eller manifestering av den. Den viktigste konsekvensen av begivenhetene på 1970-tallet var at samisk kunst brøt ut av de trange rammene som hadde eksistert, og åpnet opp for hele samtidskunstens muligheter.

Kunstsamlingen på De samiske samlinger er full av eksempler på hvordan kunstnere har grepet mulighetene begjærlig og skapt kunst som plasserer seg i sin samtid. Jeg vil her kun nevne ett eksempel: Geir Tore Holms verk *Parabol* fra 1993. *Parabol* fra 1993 er satt sammen av en kaffekopp med skål. Koppen og skåla er typisk dusinvare, lik koppene og skålene i mange samiske hjem. Vi har alle sittet rundt et kjøkkenbord og drukket kaffe av slike masseproduserte steintøykopper. Mønsteret er kopi av eksklusivt kongelig dansk københavnerporselen med blått stråmønster på hvit bunn. Koppen er satt opp ned, og skåla hviler skrått mot koppen. De to delene er limt sammen. Tittelen på verket viser til at koppen og skåla framstiller noe annet enn seg selv, en parabol. Det blir en

Joavkku doaibmandássi lei allat. Čakčat jagi 1978 sis lei čájáhus Galleri Alanas Oslos. Guovvamánus jagi 1979 sii rahpe oktasaš johtti čájáhusa Sámi Vuorká-Dávviin Kárášjogas. Dan báikkis dat dasto jođii Levdnjii, Hámmarfestii, Mázii, Guovdageidnui ja Áltái. Mánnga govvas čájáhusa govain lea eanadat motiivan. Ii leat dattetge šat sivdná-dusmuitalus mii govviduvvo, nugo lei Láhpoluobbalis, dasgo govaid fáddá lea sámiiid iežaset eatnamiid ja čáziid gáhttema ja epmošeapmi. Ii leat luodda sámiiid ovdalaš áiggi báktesárgumiin iige sámiiid mytologijias. Sámi Dáiddárjoavkku čájáhus jagi 1979 lea baicce dáiddáriid oktasaš dovddaheapmi ahte ángiruššet samepolitihkalaš lihkadusas ja Áltá-doarus. Eanadatfáddá šaddá metaforan dahje govvádus-san vuoigatvuođain politihkalaččat

gáhttet eatnamiid ja čáziid, ja idyllalaš, romántalaš Sámi. Samepolitihkalaš lihkadusas ledje stuorra áigumušat. Sii háliidedje ráhkadit ođđa našuvnna, Sámi, muhto maiddái ođđa sámiiid iešgova, ođđa sámiiid ihčodagaid. Sámit sáhtte leat guđet ihkinassii – muhto eai guđet ihkinassii sáhtte leat sámiiid. Sámi Dáiddárjoavkku lahtut ledje dakkár sápmelašvuođa tiippalaš ovdasteaddjit. Dáiddalaš geavastit sii sáhtte ođđasis hábmet ja dulkot áššiid mat eai gula eai ”midjiide” eai ”duoidda nuppiide”. Seammás sii eahpidedje árbevirolaš oaviliid ja stereotip-paid mat ledje sámiiid dáidagis. Daid oaviliid mielde lea nu, ahte sámiiid dáidagis lea eará álgu ja historjá go dáidagis muđuid, ja ahte otnáš dáidda lei doloža, álggolačča, áiggehisvuođa ja ođđaáigasaš

oarjemáilmmálašvuođa segohus. Ollugat čuočuhit ahte sámiiid dáidda fertte vuolgit duodjeárbevierus ovdalgo dan lea vejolaš gohčodit sámiiid dáiddan. Muhtun sámiiid dáiddarat leat álggahan bargguset dakkár oainnuin, muhto mánnga dáiddára eai leat 1970-logu maŋŋil heivehan iežaset dakkár dáiddaádejupmái, ja friddja ávkineaset geavahan oppa máilmmii dáiddalaš ilbmadanvugiid. Seamma láhkai go eará dálášdáidda, de sámiiid dálášdáiggage baicce guorahallá ja komente dáiddára ihčodaga, iige dovddat ja čájjet dan. 1970-logu dáhpáhusaid deataleamos boadus lea ahte sámiiid dáidda bahkkii daláš rámaid olggobeallai, ja rabai alc-cesis oppa dálášáiggi dáidaga vejolašvuođaid. Sámi Vuorká-Dávviid dáidda-čoakkáldagas leat dievva ov-

slags visuell lek med gjenstander og språk som har mange betydningslag.

Hvis vi setter *Parabol* inn i en kunsthistorisk sammenheng, kan verket leses som en "readymade", det vil si som en gjenstand fra dagliglivet satt inn i en kunstkontekst. Marchel Duchamps verk *Fontene* fra 1917 er kanskje den mest kjente "readymade". Verket er et porselensurinal, lik urinalene på de fleste herretoalletter den gangen, med signaturen R. Mutt. Urinalets nye tittel, *Fontene*, og dets nye posisjon, på et kunstgalleri, innebærer en forvandling av gjenstandens betydning. Kunstnerens hensikt med å skape en slik forvandling har egentlig ikke med selve gjenstanden å gjøre. Hensikten er å stille spørsmål ved hele kunstbegrepet.

Parabol lest som readymade kan

reise spørsmål om den samiske kunstverden, og det samiske kunstbegrepet. En parabol er noe som fanger opp signaler utenfra, og som favner vidt. Samtidig viser koppen og skåla til det masseproduserte, det tradisjonelle og "vanlige", som mottar signalene. Slik forteller verket om en gjenkjennelig og kanskje til og med kjær gjenstand som viser tilpasning, dynamikk og levende liv. Samisk kultur er tilpasningsdyktig og har utstrakt evne til å ta opp nye elementer og tilpasse dem til sin virkelighet. Hvis det hadde vært mulig å lage parabolantenner av kaffekopper, så hadde man gjort det. En lesing av verket på denne bakgrunnen forteller om en levende, åpen, dynamisk og moderne kultur.

Verket kan også leses som et forsøk på utelukkende å vise en dagligdags

gjenstand, gi gjenstanden betydning som nettopp dagligdags, ikke som noe annet. Ved å isolere og sette søkelys på dagligdags gjenstander, tvinges vi til å se gjenstander som vi vanligvis ikke skjenger mye oppmerksomhet, på en ny måte. Lest slik blir verket et eksempel på Arte Povera. Denne kunstbevegelsen legger vekt på at kunsten skal være tilgjengelig for alle, ikke et gallerifenomen. Bevegelsen er opptatt av å bruke verdiløse materialer og gjenstander, bearbeide dem, og gi dem ny betydning. Ved blant annet materialbruk vil Arte Povera provosere betrakteren til å revurdere sitt eget dagligliv. Gjennom kunst skal vi se vårt eget liv i et nytt lys og få hjelp til å lese skjulte dimensjoner i bevegelser og gjenstander. En slik skjult dimensjon i *Parabol* kan være den europeiske impe-

damearkkat das mo dáiddárat leat váibmilit dohppen vejolašvuodaid ja ráhkadan dáidagiid mat sajáiduvvet otnáš áigái. Áiggun dás nama hit dušše ovtta ovdamearka: Geir Tore Holm dahkan *Parabol* mii lea jagi 1993 rájis.

Dáidagii *Parabol*, mii lea jagi 1993 rájis, gullet oktii biddjojuvvon oassin káffegohppu ja vuoláš. Gohppu ja vuoláš leat dábálaš stuorralohkosaš gálvvut, nugo gohput ja vuolážat muđuid maid ollu sámi ruovtuin. Mii leat buohkat čohkohallan beavddi birra jugadettiinemat káfe dakkár ruksagohpuin mat leat buvttaduvvon stuorra hivvodagas. Minsttar lea eksklusiiva gonagaslaš dánkalaš københámmansorseliinna kopiija, go vilges vuodus leat alit skáhčirat minsttarin. Gohppu lea gopmut, ja vuoláš lea biddjojuvvon vitnjut gohpu vuostá. Dat

guokte oasi leat liibmejuvvon oktii. Dáiddabarggu namma čájeha ahte gohppu ja vuoláš govvidit juoidá eará go iežaset, namalassii parabola. Dat šaddet juogalágan visuála stoagusin mas leat mielde áđat ja mánggadásat giella.

Jos mii bidjat *Parabol* dáiddahistorjjálaš oktavuhtii, de sáhttit barggu dulkot dego livččii "readymade" (gárvásii ráhkaduvvon), namalassii árgabeaivválaš áhtan mii lea biddjojuvvon dáiddalaš birrasii. Marchel Duchamp dahkan bargu *Fontene*, mii lea jagi 1917 rájis, soaitá leat viidámusat dovdus "readymade" dahku. Dat lea porseliidnagužžanrufe, sullii nugo eanaš dakkár olbmáidhivssegat ledje daid áiggiid, main dahkkinamma R. Mutt oidnui. Gužžanrufe ođđa namma, *Fontene* (borššohat), ja dan sajádat, namalassii dáid-

dagalleriijas, buvttihit ahte dan mearkašupmi lea nuppástuvvan. Dáiddára ulbmil dainna nuppástusain ii guoskka njulgestaga ieš áhtii. Ulbmil lea oppa dáiddadoahpágis čuoččaldahttit gažaldaga.

Parabol mii dulkojuvvo readymade áhtan, sáhtta čuoččaldahttit gažaldagaid sámi dáiddamáilmmi birra, ja sámi dáiddadoahpaga birra. *Parabol* lea juoga mii duostu sáttadieđuid olggobealde, ja fátmasta viidát. Seammás gohppu ja vuoláš čujuhit hivvobuvttadeapmái, dasa mii lea árbevirolaš ja "dábálaš", mii duostu sáttadieđuid. Nu dáiddabargu muitala oahpes ja joba ráhkisge áđa mas lea sobešvuohhta, njuovžilvuohhta ja ealasuohhta. Sámi kultuvra lea soahppil, ja das lea erenoamáš veadju oamastit ođđa áššiid ja heivehit daid iežas duhtodahkii. Jos livččii leamaš

rialismen og stereotypiene om samisk kultur den har produsert, representert ved kopien av københavnerporselenet. En annen, mer direkte dimensjon, kan være en kommentar til alt man mottar gjennom en parabolantenne som er med på å kolonisere folk i hode og hjerte.

Parabol er et verk som er helt avhenging av kontekst for hvordan det leses. Som verk i den samiske kunstsamlingen er det mange mulige lesninger som har med spørsmål omkring det samiske samfunnet og samisk identitet å gjøre. I en annen kontekst vil verket kunne leses som kommentar til andre spørsmål. Spørsmålene *Parabol* reiser er viktigere enn svarene den kan gi og det er en påminnelse om at samisk kunst kan være hva som helst, men

at hva som helst ikke kan være samisk kunst.

vejolaš ráhkadit parabola-anteannaid káffegohpuin, de livčče nu dahkan. Dáinna duogážün dáiddabarggu dulkon ilbmada ealli, rabas, njuovžilis ja ođđaáigásaš kultuvrra. Dáiddabarggu lea maid vejolaš dulkot viggamuššan aivvestassii čájehit árgabeaivválaš áđa, addit dasa jure justa árgabeaivválaš mearkkašumi, iige maidege eará. Go sierra biddjojuvvojit ja nu čalmmustuvvet árgabeaivválaš áđat, de mii bággehallat ođđa čalmmiiguin geahčadit daid maiguin dábálaččat eat beroš ájahallat. Go nu dulkojuvvo, de dáiddabargu šaddá Arte Povera (geafes dáidaga) ovdamearkan. Dát dáiddalikhkadus deattuha ahte dáidda galgá leat buohkaid olámuttus, iige leat galleriijafearán. Likhkadus berošta gávnnehis ávdnasiid ja áđaid geavaheamis, daid ođđasis

hábmemis ja ođđa mearkkašumis. Earret eará ávdnasiid geavahemiin Arte Povera hástala geahčadeaddji ođđasis árvvoštallagohtit iežas árgabeaivvi. Dáidaga bokte mii galgat geahčadit iežamet eallima ođđa čuovgasis ja oažžut veahki dulkot čiegus viidodagaid lihkademiin ja áđain. Dakkár čiegus viidodat sáhtá *Parabol* dáiddabarggus leat čájehit eurohpaláš imperialismma ja stereotiippaid sámi kultuvrras maid dat lea ráhkadan, maid københámmansporseliinna kopijja ovdasta. Nubbi viidodat, mii lea njuolgadeabbo, sáhtá leat komeanta visohii maid olmmoš vuostáiváldá parabola-anteannain, ja mii lea mielde kolonijemin olbmuid oaivvi ja váimmu.

Parabol lea dakkár dáiddabargu mii dulkoma dáfus ollásit sorjá birasis. Sámi dáiddačoakkáldahkii

gullevaš dáiddabargun das leat ollu vejolaš dulkomat mat gusket sámi servodahkii ja sámi ihčodahkii. Eará birrasis dáiddabarggu livččii vejolaš dulkot komeantan eará áššiide. Gažaldagat maid *Parabol* čuoččaldahtá, leat deataleappot go vástáduusat maid dat sáhtášii addit, ja dat muittuha midjiide ahte sámi dáidda sáhtá leat vaikko mii, ja dattetge vaikko mii ii sáhte leat sámi dáidda.